

X. DECLARACIÓ SOBRE LA UNITAT DE LA LLENGUA CATALANA

Aquest document fou publicat l'octubre de 1978 (en una separata del Butlletí interior informatiu 25/26 d'Òmnium Cultural) amb una introducció que deia: «L'Institut d'Estudis Catalans, fundat l'any 1907 per tal de promoure la recerca i, principalment, la cultura catalana, i reconegut oficialment per reial decret del 26 de novembre de 1976 com a corporació acadèmica, científica i cultural, l'àmbit d'actuació de la qual s'estén a les terres de llengua i cultura catalanes, davant la campanya política contra la unitat de la llengua, basada en arguments sovint falsos, inexactes o tendenciosos, desproveïts de tot valor científic, que podria produir resultats confusionaris, es creu en el deure d'aclarir públicament, seguint criteris rigorosament científics, la realitat objectiva sobre la matèria».

1. Molts romanistes de gran prestigi s'han ocupat de la llengua catalana i de la seva problemàtica. Dels no catalans recordem, entre d'altres, Friedrich Diez, A. Morel-Fatio, Pier-Enea Guarnerio, Wilhelm Meyer-Lübke, Raymond Foulché-Delbosc, Arturo Farinelli, Ramón Menéndez Pidal, Bernhard Schädcl, Clovis Brunel, Josephine de Boer, Jean Sarrailh, Walther von Wartburg, Iorgu Iordan, Gerhard Rohlfs, William J. Entwistle, Heinrich Kuen i Carlo Tagliavini, els quals han considerat, amb unanimitat absoluta, que la llengua catalana, que s'estén des de Salses fins a Guardamar de Segura, i des de Fraga fins a Maó i l'Alguer, és assenyaladament unitària. Més encara: mai, en llurs estudis, hom no troba cap dada o cap element de judici que permeti de parlar de clivelles en la dita unitat lingüística.

2. Una tal unanimitat, afirmada per científics pertanyents a escoles, èpoques i països diferents, ha de descansar en un conjunt objectiu de trets. I així és: l'estructura idiomàtica de la llengua catalana revela un comportament con-

gruent, que es repeteix pertot arreu del domini lingüístic. Les diferències regionals són, en català, molt menys acusades que en els dominis de les altres llengües romàniques (castellà, francès, italià, etc.) o d'altres grans llengües de cultura (alemany, anglès, rus, etc.). Si les diferències no contradiuen la bàsica comunitat de tractaments lingüístics en cap d'aquestes llengües, menys ho fan encara en el català.

3. Les denominacions com **valencià, mallorquí, rossellonès**, etc., referides als parlars regionals, són arreu legítimes i no desvirtuen en cap moment la unitat essencial de la llengua. Denominacions semblants es troben en les altres llengües de cultura, prescindint de llur extensió i de llur demografia.

4. La unitat de l'estructura moderna és plenament explicada pels seus factors històrics. Paral·lelament a allò que ocorre amb les altres llengües peninsulars, les quals, tot partint d'uns nuclis septentrionals que foren escenari de la formació del romanç, s'estengueren cap al sud, seguint el ritme de la reconquesta i del repoblament subsegüent, també el català, desenvolupat, d'antuvi, a la Catalunya Vella (al nord de la línia que va del Montsec al Llobregat), és dut successivament a la Catalunya Nova, fins a mitjan segle XII, i, amb les grans conquestes del regnat de Jaume I, a les Illes i al País Valencià. A totes les contrades on fou duta, ja constituïda, la llengua catalana hi rebé un influx o altre, de vegades remotíssim (com són les aportacions dels vells substrats preromans). La influència del mossàrab es féu sentir clarament a la Catalunya Nova, però repercutí molt menys a les terres incorporades al català en el decurs del segle XIII.

5. El tipus d'irradiació cap al sud que caracteritza la història primitiva i l'expansió de la llengua catalana ha fet que el límit intern més important que hom pot traçar-hi és el que separa els parlars orientals dels parlars occidentals. Això explica que el parlar de Lleida o de Balaguer sigui, per l'estructura, més acostat al de València o d'Alcoi que no pas al de Vic o de Girona, i que aquest, sempre per l'estructura lingüística, sigui més afí al de Maó o al de la ciutat de Mallorca.

6. Que, després, hagin sorgit denominacions que algú ha volgut tenir per fragmentadores (com les mencionades de **valencià, mallorquí**, etc.), basades, no en l'estructura (que és fonamentalment la mateixa del segle XI ençà), sinó en apreciacions psico-lingüístiques col·lectives posteriors, no ens ha d'enganyar: la llengua catalana, que veu desplaçar-se a l'època medieval els seus centres dinàmics del Pirineu a Girona, a Barcelona i a Lleida, així com a les Illes i al País Valencià, sempre ha estat una sola llengua, i així ho han reconegut nadius i forans, profans i especialistes.

7. Una prova concloent de la unitat de la llengua catalana és tota la lite-

ratura des de la Renaixença, on confluïren en un sol verb —l'espontani de tots— escriptors de tot el domini lingüístic. La inspiració unitària en el procés de recuperació lingüística i cultural fou predominantment d'origen balearic, i, en aquest sentit, cal destacar la gran figura de Marià Aguiló. Un altre mallorquí, Antoni M. Alcover, fou l'ànima del decisiu Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906), que comptà, entre altres, amb la presidència honorària del valencià Teodor Llorente i amb nombroses representacions de comarques de totes les terres de la llengua. Que la col·laboració era general ens ho mostra així mateix la personalitat d'un altre valencià, Pere Labèrnia, el nostre més important lexicògraf vuitcentista.

8. La llengua literària actual, respectuosa amb totes les varietats del català, és l'hereva de la superba llengua de Ramon Llull, d'Arnau de Vilanova, de Ramon Muntaner, de Francesc Eiximenis, de Bernat Metge, de sant Vicent Ferrer, d'Anselm Turmeda, d'Ausiàs March, de Joanot Martorell, etc. Aquesta llengua és no solament apropiada per a la creació literària, sinó també indefinidament apta per a l'expressió científica i per a tots els nivells d'expressió i de comunicació. Una consideració exclusivament col·loquial dels usos de la llengua significaria un perill i una amenaça considerables per a la consistència i per a la pervivència de la llengua mateixa.

9. Si, en determinats sectors, hi ha hagut, durant anys, resistència a admetre l'evident unitat, això ha estat per ignorància o, més encara, per una manipulació de les apreciacions psico-lingüístiques abans al·ludides, la qual cerca un fi extracientífic. Ho prova a bastament el fet que, tan bon punt les masses populars dels catalanoparlants s'han trobat juntes, amb motiu d'esdeveniments crucials, s'han adonat amb satisfacció que, tant si l'anomenen d'una manera com d'una altra, tots s'expressen en la mateixa llengua. El cas més palpable és potser la campanya popular en ocasió del centenari de Pompeu Fabra (1968), durant la qual hom veia pertot, fins a les contrades més recòndites dels Països Catalans, l'efígie del mestre, amb la llegenda «Fabra, la llengua d'un poble».

Octubre del 1978

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS